

Till
Tjänstemännens Centralorganisation
Att. Magnus Lundberg
114 94 Stockholm

Datum
2020-03-27

Vår referens och ärendenummer
Madelaine Lindholm
JFA20-0084

Unionens yttrande över Ds 2019:31 Konkursförfarandet

INTRODUKTION

I promemorian lämnas förslag till förändringar av konkursförfarandet i syfte att modernisera och effektivisera processen. Förändringarna påverkar även beslutsprocessen för den statliga lönegarantin, vilket medför att också förfarandet vid företagsrekonstruktioner till viss del berörs. Promemorian omfattar inte förslag till förändringar av den materiella konkurs-, rekonstruktions- eller lönegarantilagstiftningen.

I huvudsak innebär de presenterade förslagen en förändring av ansvarsfördelningen mellan domstol, Kronofogdemyndigheten (tillsynsmyndigheten i konkurser, härafter ”tillsynsmyndigheten”) och konkursförvaltare respektive rekonstruktör.

Tingsrätten kommer fortfarande att fatta beslut om konkurs och utse konkursförvaltare. Däremot föreslås att de administrativa uppgifter som domstolarna i dagsläget har ansvar för ska tas över av tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren respektive rekonstruktören. Domstolarnas uppgifter begränsas till att endast omfatta ingripande åtgärder, tvistelösning och överprövning av de beslut som fattats av tillsynsmyndigheten, förvaltare eller rekonstruktör. Vid överprövning ska handläggningen ske enligt lagen om domstolsärenden ([1996:242], härafter ”ärendelagen”).

Tillsynsmyndigheten föreslås få ett utökat ansvar att fatta beslut i diverse frågor under konkursförfarandet och dess avslutande samt besluta om arvode till konkursförvaltaren.

Konkursförvaltaren föreslås få ett utökat ansvar för bevaknings- och ackordsförfarandet. Även lönegarantibeslut ska i huvudsak beslutas av konkursförvaltaren respektive rekonstruktören, som därefter får till uppgift att företräda staten vid ett eventuellt överklagande till tingsrätten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

AVGRÄNSNING

Unionens yttrande avgränsas till de delar som kan antas påverka förbundets medlemmar. Detta är i huvudsak frågor avseende konkursansökan till följd av löneindrivning och efterföljande beslut om ersättning från lönegarantin. I följande rubriker hänvisas till det nummer som motsvarande avsnitt har i promemorian.

KONKURSFÖRFARANDET

Elektronisk konkursansökan (4.2.1)

Förslag: En konkursansökan ska kunna ges in elektroniskt till tingsrätten.

Unionen ställer sig positiv till förslaget som alternativ till en traditionell konkursansökan. Förändringen bedöms medföra en effektivisering av förfarandet, vilket är till fördel för Unionens medlemmar eftersom det är av största vikt att tidsfristerna utifrån lönegarantilagen (1992:497) kan hållas.

Koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter (15.7)

Förslag: En ansökan om konkurs ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver.

Enligt nuvarande ordning ska konkursansökan ges in till den tingsrätt där gäldenären har sitt hemvist alternativt säte. Förslaget innebär att antalet tingsrätter med behörighet att pröva

konkursärenden ska begränsas. Antalet behöriga tingsrätter och dess placering ska föreskrivas av regeringen.

Motiven till förslaget är att domstolarna kommer att hantera allt färre konkursärenden efter det att övriga förslag genomförts. Kompetensen behöver koncentreras till färre tingsrätter för att kunna upprätthålla kontinuitet och en hög kvalitet på handläggningen. Även om förslaget kan medföra längre avstånd och ökade kostnader för inställelse till domstolens sammanträden, anses inte detta vara ett tillräckligt starkt skäl emot förslaget. Enligt promemorian är det i de flesta fall gäldenären själv som ansöker om konkurs eller så medges ansökan av denne före det att en konkursförhandling behöver hållas. Enligt promemorian förekommer det sällan bevisupptagning vid övriga konkursförhandlingar. I de fall sammanträde hålls finns möjlighet för parterna att vid behov delta på distans från andra domstolar.

Unionen avstyrker förslaget eftersom det kan medföra en försämring för förbundets medlemmar. Av de konkursansökningar som förbundet gör är det få som medges av gäldenären, varken före eller vid en konkursförhandling. Ett återkommande problem är dessutom att gäldenären eller företrädare för denne inte inställer sig till konkursförhandlingen. I de fall ansökan och kallelse inte delgetts gäldenären behöver sammanträdet ställas in och sättas ut till senare tid. Tingsrätterna i landet har olika förhållningssätt till om beslutet att ställa in sammanträdet fattas i förväg eller först vid konstaterad utevaro. I regel behöver den skriftliga bevisningen kompletteras av förhör med förbundets medlem som då måste inställa sig personligen. I de fall sammanträdet ställs in på plats måste medlemmen inställa sig på nytt vid ett senare tillfälle.

Förslaget innebär att de av förbundets medlemmar som inte bor i närheten av en konkursbehörig tingsrätt kommer behöva resa långt för att delta vid sammanträde för prövning av konkursansökan, alternativt delta på distans. Unionen anser att förslaget innebär en stor risk för ökade kostnader och onödig tidsspillan i de fall sammanträdet ställs in på sammanträdesdagen. Riktlinjerna för tingsrätterna behöver därför förtydligas så att beslut att ställa in sammanträdet fattas i förväg. Vidare anser förbundet att möjligheten att delta på distans behöver klargöras och säkerställas, både ur en praktisk aspekt men framförallt ur en rättssäkerhetsaspekt.

Konkursförvaltarens bouppteckning (5.1)

Förslag: Det ska tydliggöras att konkursförvaltaren i bouppteckningen ska redovisa gäldenärens skulder. I bouppteckningen ska även förvaltarens prognos för utdelning i konkursen anges. Möjligheten för konkursförvaltaren att underlåta att upprätta en bouppteckning när gäldenären själv har gjort det ska tas bort.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Det är viktigt att förvaltaren fortsatt säkerställer att varje arbetstagare med lönefordringar som inte omfattas av lönegaranti tas med i förteckningen. Detta för att säkerställa att samtliga arbetstagare kallas och hålls informerade som enskilda borgenärer i den fortsatta processen.

Bevakningsförfarandet (9)

Förslagen innebär sammanfattningsvis att konkursförvaltaren föreslås ta över ansvaret för handläggningen av bevakningsförfarandet, vilket tidigare låg på domstolarna. Förvaltaren ska fatta beslut om att inleda ett bevakningsförfarande samt tidsfristerna för bevakning och eventuella anmärkningar. Bevakningar från borgenärer ska ges in skriftligen direkt till konkursförvaltaren och utan krav på egenhändig underteckning. Förlikningssammanträdet avskaffas och endast i fall då förvaltaren inte förmår förlika parterna kommer tvisten behöva tas upp i domstol.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Ett förvaltarlett och mindre formbundet förfarande medför en förenklad och mer effektiv handläggning, vilket är till fördel för förbundets medlemmar. Därtill ser förbundet att ett utökat ansvar och befogenheter för konkursförvaltaren att försöka nå förlikning under bevakningsförfarandet främjar en mer effektivt tvistelösningsprocess.

Bevakningsfrihet (9.3.2)

Förslag: En fordran som har betalats i förskott före bevakningsförfarandet inleddes ska redovisas i en av konkursförvaltaren upprättad förteckning och ska därmed anses bevakad

utan att det krävs någon särskild åtgärd från borgenärens sida. Förteckningen ska tillställas tillsynsmyndigheten.

Nuvarande bestämmelser om bevakningsfrihet för insättnings- och försäkringsborgenärer ska utformas på motsvarande sätt. Bevakningsfriheten i livförsäkringsföretags och tjänstepensionsföretags konkurs ska även gälla andra ersättningsberättigade än försäkringstagare.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Bevakningsfriheten kommer enligt den föreslagna förändringen beröra förbundets medlemmar i egenskap av förmånstagare till tjänstepension. Även om regleringen inte förväntas aktualiseras alltför ofta är det ändå önskvärt att situationen klargörs i lag.

Konkursförvaltaren är alltså skyldig att bevaka klara lönefordringar för arbetstagares räkning enligt 15 § lönegarantilagen. Med de föreslagna förändringarna är det förbundets förhoppning att denna skyldighet nu klargjorts och kommer att uppfyllas av konkursförvaltarna, vilket inte alltid är fallet i nuläget.

Det är fortsatt så att endast fordringar som upptagits i förteckningen bevakas. Det är därför viktigt att samtliga fordringsägare får del av bevakningsförteckningen för att kunna bevaka sin rätt. Kravet på egen bevakning kvarstår i de fall fordran inte är upptagen i förteckningen eller till ett för lågt belopp.

En borgenärs ansvar för konkurskostnaderna (18.4)

Förslag: Sökande borgenär, med undantag för staten och den vars fordran omfattas av lönegaranti, ska stå för en större del av kostnaderna vid avskrivningskonkurser än för närvarande. En sådan sökande ska betala högst ett belopp som motsvarar tre tiondelar av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Det solidariska kostnadsansvaret för sökande borgenärer utvidgas.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Förbundets medlemmar kommer även fortsättningsvis inte behöva ansvara för konkurskostnader, vilket tidigare ersattes genom lönegarantin.

Förslaget innebär en förenkling av handläggningen genom att helt avskaffa kostnadsansvaret.

Enligt förslaget kommer dock kostnadsansvaret för arbetstagare att utökas i de fall lönefordran som läggs till grund för ansökan inte omfattas av rätten till lönegaranti. Unionens uppfattning är att arbetstagare i dessa situationer oftast avstår från att ansöka om konkurs eftersom chansen till någon utdelning ofta är mycket liten, vilket i sig medför en rättsförlust för dessa medlemmar. Förbundet delar dock uppfattning att detta snarare är en fråga om lönegarantis begränsningar och därmed inte hör till frågan om kostnadsansvaret som sådant.

Beslut om arvode (10.2.2 och 10.3.2)

Förslagen innebär sammanfattningsvis att tillsynsmyndigheten ska fatta beslut om konkursförvaltarens arvode vid avskrivningskonkurser och i de fall ingen invändning framförs mot förvaltarens utdelningsförslag. I annat fall ska tingsrätten pröva frågan om förvaltarens arvode i samband med prövningen av utdelningsförslaget.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Oavsett vilken aktör som fattar arvodesbeslutet bör anspråken granskas noga eftersom dessa kostnader förväntas öka i förhållande till förvaltarnas utökade ansvar för handläggningen. Eftersom detta belastar övriga borgenärers möjlighet till utdelning är det särskilt viktigt att ersättningen är skälig.

LÖNEGARANTI

En ny ordning för överprövning i domstol (16.2 och 16.3)

Förslagen innebär sammanfattningsvis att en arbetstagare eller tillsynsmyndigheten ska kunna överklaga ett lönegarantibeslut till tingsrätten i stället för att behöva väcka talan om saken. Om enbart arbetstagaren överklagar beslutet, ska förvaltaren eller rekonstruktören vara den som företräder staten i domstolsprocessen. I annat fall ska staten företrädas av tillsynsmyndigheten, det vill säga när tillsynsmyndigheten överklagat beslutet eller när

myndigheten bedömer att det finns skäl att överta företrädarrollen från förvaltaren eller rekonstruktören i domstolsprocessen. I fråga om rättegångskostnader ska rättegångsbalkens regler tillämpas. Även i gränsöverskridande fall ska domstolen kunna bestämma att parterna ska stå sina rättegångskostnader om arbetstagaren är förlorande part.

Unionen ställer sig i huvudsak positiv till förslagen som tydliggör konkursförvaltaren eller rekonstruktörens ansvar vid den myndighetsutövning som ett lönegarantibeslut innebär. Förslagen innebär att processen blir avgiftsfri samtidigt som möjligheten kvarstår för domstolen att besluta att arbetstagaren endast ska bära sina egna rättegångskostnader om arbetstagaren är förlorande part.

Unionen ställer sig negativ till förslaget att staten ska företrädas av konkursförvaltaren eller rekonstruktören vid en överprövning av lönegarantibeslutet. Förslaget har motiverats genom att den som fattat beslutet även bör vara den som är bäst insatt i ärendet och därmed den som bör företräda staten vid en prövning i domstol. Unionen delar denna uppfattning men anser att tillsynsmyndigheten fortsatt bör ha en betydande roll i processen. Att endast låta tillsynsmyndigheten höras om förvaltaren eller rekonstruktören anser att det finns skäl till det är inte tillräckligt för att säkerställa den insyn som myndigheten bör ha i lönegarantiärenden.

Unionen föreslår att förslaget ändras så att det ska vara obligatoriskt för tillsynsmyndigheten att yttra sig i processen utom i fall då detta framstår som obehövt.

Val av processlag (15.6.2)

Förslag: Vid handläggning i domstol av konkursärenden ska lagen om domstolsärenden tillämpas, om inte annat föreskrivs i konkurslagen. Detta ska gälla såväl i ärenden som inleds i tingsrätten genom ansökan eller överlämnande som i ärenden som inleds där genom överklagande.

Vid prövning av frågor om säkerhets- och tvångsåtgärder ska dock rättegångsbalken tillämpas.

Unionen är här ingen erinran mot förslaget som kan ha både positiva och negativa konsekvenser för medlemmarna. En i huvudsak skriftlig process enligt ärendelagen är mindre tids- och resurskrävande för alla parter, samtidigt som sammanträden även fortsatt kan påkallas inför rätten vid behov eller då någon av parterna begär det. Tillämpningen av 14 § ärendelagen, som ger domstolen möjlighet att avslå en begäran om sammanträde i fall då det bedöms obehövlig, bör även fortsättningsvis ske mycket restriktivt.

Det är av särskild vikt att lönegarantiärendenas dispositiva karaktär framhållas för att möjliggöra förlikningar i möjligast mån. Förbundet anser att det är negativt att domstolarnas skyldighet enligt rättegångsbalken att verka för en förlikning mellan parterna inte längre kommer att ha direkt tillämpning på processen när denna istället ska handläggas enligt ärendelagen.



Peter Hellberg, 1:e vice ordförande, Unionen